

ประวัติศาสตร์อินเดีย

อารยธรรมลุ่มแม่น้ำสินธุ

คำว่า “อินเดีย” เดิมเป็นภาษาสันสกฤต เรียกว่า สินธุ (Sindhu) ซึ่งเป็นชื่อของแม่น้ำทางตะวันตกเฉียงเหนือของอินเดียโบราณ แม่น้ำสินธุนี้ชาวเปอร์เซียเรียกว่า ฮินดู (Hindu) หมายถึงคนที่อยู่บริเวณลุ่มแม่น้ำสินธุ และคงคาด้วยส่วนอาณาจักรที่ตั้งอยู่บริเวณนี้เรียกว่า “ฮินดูสถาน” (Hindustan) ต่อมาเมื่อชาวกรีกเข้ามา ชาวกรีกเรียกพวกนี้ว่าอินโดส (Indos) และได้เปลี่ยนเป็นอินดัส (Indus) และเป็นอินเดีย (India) ในที่สุด แต่ชาวอินเดียนิยมเรียกประเทศของตนว่า “ภารตวรรษ” ซึ่งหมายถึงดินแดนที่เป็นที่อยู่ของชาวภารตะ คำว่า ภารตะ มาจากคำว่า ภารตะ เป็นชื่อของพระมหากษัตริย์ต้นวงศ์ของพวกเคารพและปาณฑพ ที่ได้ทำสงครามขับเคี่ยวกันดังจะเห็นได้จากวรรณกรรมในมหากาพย์ภารตยูท

จากหลักฐานทางโบราณคดีปรากฏให้เห็นว่า อินเดียมีความเจริญมาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่สมัยหินเก่าและสมัยหินใหม่ โดยเฉพาะในบริเวณเนินเขาในบาโลจิสถานตอนใต้ ต่อมาอารยธรรมเมืองที่มีความเจริญมากได้ปรากฏขึ้นในบริเวณลุ่มแม่น้ำสินธุ โดยเราเรียกอารยธรรมนี้ว่า “อารยธรรมลุ่มแม่น้ำสินธุ” (Indus Civilization)

อารยธรรมโบราณบริเวณลุ่มแม่น้ำสินธุเป็นอารยธรรมสมัยก่อนประวัติศาสตร์ต่อเนื่องมาจนถึงสมัยประวัติศาสตร์ สันนิษฐานว่าน่าจะมีอายุในช่วงประมาณ 4,000-2,500 ปีก่อนคริสตกาล เมื่อประมาณต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 ได้มีการสำรวจขุดค้นตามโบราณสถานของอินเดียหลายแห่ง มีเซอร์ จอห์น มาร์แชล (Sir John Marshall) ในแคว้นปัญจาบทางตะวันตก และเมืองที่โมเฮนจาดาโร (Mohenjo-Daro) ในแถบแคว้นซินด์ (Sind) ปัจจุบันอยู่ในประเทศปากีสถาน เมืองทั้งสองอยู่ห่างกันประมาณ 350 ไมล์และเมืองโบราณทั้งสองเป็นประจักษ์พยานที่สำคัญที่แสดงให้เห็นถึงความเจริญของชนเผ่าที่อาศัยอยู่ในบริเวณลุ่มแม่น้ำสินธุคือพวกดราวิเดียน ซึ่งเป็นพวกพื้นเมืองของอินเดีย

ลักษณะสิ่งก่อสร้างของอารยธรรมสินธุ

จากซากเมืองโบราณ และโบราณวัตถุที่ขุดพบทำให้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะของอารยธรรมสินธุว่า จัดเป็นอารยธรรมแบบเมือง (Urban Civilization) เกิดขึ้นเมื่อพวกดราวิเดียนได้ตั้งถิ่นฐานอย่างมั่นคงในบริเวณลุ่มแม่น้ำสินธุ จุดเด่นของอารยธรรมสินธุอยู่ที่การก่อสร้างและการวางผังเมืองอย่างเป็นระบบ เป็นการแสดงให้เห็นถึงภูมิปัญญา และความสามารถของพวกดราวิเดียน

สิ่งก่อสร้างที่ขุดพบในเมืองฮาร์ปาและเมืองโมเฮนจาดาโร มีการแบ่งเขตภายในเมืองออกเป็นสัดส่วน จัดเป็นที่ตั้งอาคารสำคัญ ๆ ไร่อย่างเป็นหมวดหมู่ เช่น อาคารทางศาสนา อาคารเพื่อสาธารณะประโยชน์และ

อาคารบ้านเรือน โดยอารยธรรมลีนินจะมีการก่อสร้างอาคารที่มีรากฐานแข็งแรง สร้างด้วยอิฐโอบปูน
สิ่งก่อสร้างที่เป็นบ้านพักอาศัยสร้างเป็นรูปสี่เหลี่ยมมีหน้าต่างเจาะและมีห้องที่ประตูออกสู่ลานหน้าบ้าน
ลักษณะของบ้านจะเป็นบ้านแบบเรียบไม่มีการตกแต่ง แต่เน้นเรื่องความสะดวกสบาย จุดเด่นของบ้านในยุคนี้
คือ ทุกบ้านสร้างบ่อน้ำ มีห้องน้ำซึ่งมีท่อน้ำและท่อระบายน้ำโสโครกออกไปนอกบ้านเชื่อมกับท่อระบายน้ำใน
ถนน โดยถนนจะสร้างขนาดกว้างและสร้างด้วยอิฐอย่างแข็งแรง ถนนทุกสายเป็นถนนตัดตรงไม่คดเคี้ยว ถนน
สายสำคัญมีความกว้างวัดได้ถึง 33 ฟุต แสดงให้เห็นถึงความสามารถของผู้ออกแบบสร้างเมืองที่มีการวางผัง
เมืองเป็นอย่างดี ริมถนนมีท่อระบายน้ำโสโครกขนาดใหญ่ตามมุมถนนมีถังสำหรับทิ้งขยะ นอกจากนี้ มีการ
สร้างบ่อน้ำสาธารณะก่อด้วยอิฐขนาด 39 x 23 ฟุต และมีถังฉางสาธารณะขนาดใหญ่สำหรับเก็บผลผลิต

การดำเนินชีวิตของประชากร

ประชากรที่อาศัยอยู่ในบริเวณลุ่มแม่น้ำสินธุส่วนใหญ่มีอาชีพทำการกสิกรรม เลี้ยงสัตว์ และการผลิต
เครื่องใช้โดยนิยมปลูกพืช เช่น ข้าวบาเลย์ ข้าสาลี หนาก อินทผลัม และเลี้ยงสัตว์ไว้สำหรับบริโภค เช่น แกะ หมู
ปลา ไก่ สัตว์เลี้ยงที่นิยมเลี้ยงไว้ใช้งาน เช่น วัว ควาย แกะ ช้างและอูฐ นอกจากนี้ แล้วยังมีการประกอบอาชีพ
ค้าขาย โดยพบหลักฐานจากการมีร้านค้าเล็กๆ ริมสองฟากถนน และบ้านที่พักอาศัยหลายหลังที่มีความกว้างขวาง
ใหญ่โตแตกต่างจากหลังอื่น ๆ เช่น มีที่พักคนเฝ้าประตูมรั้ว ซึ่งแสดงว่าคงเป็นบ้านของบรรดาพ่อค้าที่มีความ
มั่งคั่ง

ด้านการผลิตเครื่องใช้แบบต่าง ๆ ชาวสินธุรู้จักทำเครื่องปั้นดินเผาที่เขียนลวดลายสีค้ำบนพื้นสีแดง
เครื่องปั้นดินเผาชนิดนี้พบมากทั้งในบริเวณลุ่มแม่น้ำสินธุ คลอดไปจนถึงลุ่มแม่น้ำคงคา พบซากเครื่องมือ
เครื่องใช้ที่ทำด้วยหินและสัมฤทธิ์และพบว่าชาวสินธุรู้จักการทอผ้าขึ้นใช้เองด้วย โคนได้ขุดพบเครื่องปั้นฟ้าย
แสดงว่าคนในยุคนี้รู้จักการปั้นฟ้าย และการทอผ้าฟ้าย ซึ่งการแต่งกายของชาวสินธุจะแต่งอย่างง่าย ๆ ด้วยผ้า
ฟ้ายเพื่อห่อหุ้มร่างกาย รู้จักใช้เครื่องประดับ เช่น กำไล แหวน เครื่องประดับจมูก ต่างหู และใส่สร้อยคอที่ทำด้วย
โลหะ เช่น เงินทอง หินมีค่าและกระดูกสัตว์

ความเชื่อ

จากหลักฐานที่ค้นพบรูปปั้นดินเผา รูปสลักต่าง ๆ ซึ่งเป็นรูปเจ้าแม่เป็นจำนวนมากทำให้สันนิษฐานได้ว่า ชาวสินธุนับถือเทพเจ้าหลายองค์ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเทพผู้หญิงหรือเทพมารดา (Mother Goddess) เช่น แม่พระธรณีซึ่งเป็นเทพเจ้าแห่งความอุดมสมบูรณ์ เป็นเทพที่ทำให้ชาวโลกอยู่ได้ด้วยความสุข พบรูปเคารพของเทพเจ้าแม่ที่เป็นเทพสตรี เปลอยท่อนบน ใส่เครื่องประดับศิระและสวมแต่เข็มขัดรอบ ๆ สะโพก รูปปั้นลักษณะดังกล่าวพบเป็นจำนวนมากในหลายท้องที่ นอกจาก เทพเจ้าสตรีแล้ว ชาวสินธุยังนับถือเจ้าผู้ชายหลายองค์อีกด้วย ซึ่งสันนิษฐานได้จากการพบเหรียญที่สร้างขึ้นทำขดสมาธิรอบล้อมด้วยสัตว์ต่าง ๆ เช่น ช้าง เสือ แรด ควาย สันนิษฐานว่าอาจเป็นต้นกำเนิดของพระสิวะในศาสนาฮินดู และจากการค้นพบดวงตราซึ่งทำมาจากหินอ่อนเป็นจำนวนมาก บนดวงตราได้สลักรูปสัตว์ชนิดต่างๆ โดยเฉพาะวัว อาจจะมีความสัมพันธ์กับความเชื่อในศาสนาที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติ การนับถือภูตผีปีศาจและเทพเจ้าที่สิงสถิตอยู่ในธรรมชาติ เช่น ต้นไม้ ลำธาร ภูเขา เป็นต้น

นอกจากลักษณะดังกล่าวของอารยธรรมลุ่มแม่น้ำสินธุมีบางส่วนมีความคล้ายคลึงกับอารยธรรมเมโสโปเตเมียเนื่องจากได้ทำการติดต่อกับอารยธรรมในบริเวณเมโสโปเตเมีย กล่าวคือ ได้พบเครื่องปั้นดินเผาลักษณะคล้ายกับที่พบในบริเวณลุ่มแม่น้ำสินธุในบริเวณริมฝั่งแม่น้ำไกรีสและยูเฟรติส แสดงให้เห็นว่ามีการนำเครื่องปั้นดินเผาที่ประดิษฐ์ขึ้นในบริเวณนี้ออกไปจำหน่ายในลอบเมโสโปเตเมีย พ่อค้าในลุ่มแม่น้ำสินธุยังได้นำสิ่งของจากแถบเมโสโปเตเมียเข้ามาในแถบแม่น้ำสินธุด้วย เช่น เครื่องประดับตกแต่งร่างกายและดวงตราที่เป็นรูปทรงกระบอกบ้าง สี่เหลี่ยมบ้าง มีลวดลายเป็นรูปคนและสัตว์ และมีจารึกที่ยังตีความหมายไม่ได้ เป็นดวงตราที่มีลักษณะเดียวกับที่ขุดพบในเมโสโปเตเมีย

จากหลักฐานที่กล่าวมาทำให้ทราบได้ว่าอารยธรรมลุ่มแม่น้ำสินธุเป็นอารยธรรมที่ให้ความเจริญในเรื่องการก่อสร้างที่อยู่อาศัยและสถานที่อำนวยความสะดวกให้แก่สาธารณชนที่แสดงให้เห็นถึงความเจริญของสังคมความเป็นระเบียบและความคิดในทางอนุรักษนิยมอย่างมาก

อารยธรรมสินธุจะมีความเจริญมากมาอย่างไรก็ต้องพบกับความเสื่อม กล่าวคือ ในระยะเวลาประมาณ 1,500 ปีก่อนคริสตกาล อารยธรรมสินธุก็เริ่มเสื่อมลง จากการขุดค้นทางด้านโบราณคดีเป็นหลักฐานทำให้สันนิษฐานว่า ความเสื่อมของเมืองในบริเวณลุ่มแม่น้ำสินธุอาจเนื่องจากสาเหตุเพราะถูกภัยธรรมชาติ อาทิ น้ำท่วม หรือจากโรคระบาด ทั้งนี้ เพราะมีการขุดพบกองกระดูกของมนุษย์ที่ทับถมกันเป็นจำนวนมาก

ขณะเดียวกันในเวลานั้นเป็นเวลาที่พวกอารยันได้เข้ามารุกรานทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือของอินเดีย และขับไล่พวกดราวิเดียนให้ถอยร่นไปทางทิศตะวันออกแถบลุ่มแม่น้ำคงคา บางกลุ่มได้ปะปนทางสายโลหิตกับพวกดราวิเดียนจนทำให้เกิดกลุ่มชนกลุ่มใหม่ที่เรียกว่า พวกอินดู

อารยธรรมของอารยัน

การตั้งถิ่นฐานของพวกอารยัน

พวกอารยัน (Aryan) หรือเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า อริยกะ เป็นพวกที่สืบเชื้อสายมาจากพวกอิน โดยโรเปียน จัดอยู่ในกลุ่มคอเคซอยด์ (Caucasoid) ถิ่นกำเนิดของอารยัน ไม่ปรากฏหลักฐานที่แน่ชัดว่าอยู่ที่ใด แต่มีผู้สันนิษฐานว่า เดิมน่าจะมิถุนานอยู่ในบริเวณภาคกลางของทวีปเอเชีย ฮังการี อิหร่าน เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และยุโรปตะวันออกเฉียงใต้ ภายหลังมีพวกอารยันกลุ่มหนึ่งได้เคลื่อนย้ายจากบริเวณดังกล่าวเข้ามารุกรานดินแดนในลุ่มแม่น้ำสินธุเมื่อประมาณ 2,500 ปี ก่อนคริสตกาล

ชาวอารยันเป็นกลุ่มชนที่มีรูปร่างสูงใหญ่ ผิวขาว จมูกโด่ง ศีรษะค่อนข้างยาว ผมสีอ่อน พวกนี้มีความเป็นอยู่อย่างง่าย ๆ ซึ่งก่อนเข้ามาในบริเวณลุ่มแม่น้ำสินธุ พวกอารยันยังไม่รู้จักการตั้งถิ่นฐานเป็นหลักแหล่ง ดำรงชีวิตแบบเร่รอน แต่รู้จักเลี้ยงสัตว์ และเพาะปลูก โดยสังคมอารยันถือว่าแม่วัวเป็นสมบัติหรือทรัพย์สินที่มีค่ามากที่สุด ทำให้แม่วัวเป็นสัตว์ที่คนอารยันให้ความเคารพบูชา มีการห้ามบริโภคนเนื้อวัว ซึ่งเป็นต้นเคี้ยวของผู้ที่นับถือศาสนาอินดู ซึ่งนับถือวัวว่าเป็นสัตว์ศักดิ์สิทธิ์ ชาวอารยันมีวัฒนธรรมแบบชนเผ่า มีบิดาเป็นหัวหน้าครอบครัว และเป็นหัวหน้าทางศาสนาด้วย

สังคมแรก ๆ ของอารยัน ประกอบด้วย นักรบ สมัญชน พระ และยังแบ่งแยกกันเป็นเผ่า ๆ แต่ละเผ่ามีหัวหน้าเป็นผู้ปกครอง การปกครองมีลักษณะพ่อบ้านปกครองลูกบ้าน (patriarchal)

การพัฒนาของอารยธรรมอารยัน

เรื่องราวของพวกอารยันในระยะที่ยังเป็นเผ่าเร่ร่อนอยู่นั้น ไม่มีอะไรปรากฏเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ เนื่องจากพวกอารยันไม่รู้จักระบบการเขียนตัวอักษร แต่เมื่อพวกอารยันได้เข้ามาตั้งถิ่นฐานมั่นคงบนลุ่มแม่น้ำสินธุแล้ว จึงรู้จักประดิษฐ์ตัวอักษร ในช่วงแรก ๆ เรื่องราวของเผ่าอารยันถูกเล่าต่อ ๆ กันเป็นนิทานตำนาน แต่ในระยะหลังการเล่าเรื่องราวเปลี่ยนเป็นการสดสรรเสริญบรรพบุรุษและกลายเป็นพิธีทางศาสนาไปในที่สุด คำสวดต่าง ๆ ในพิธีทางศาสนาของพวกอารยันในระยะแรกได้กลายเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ และเป็นวรรณคดีของพวกอารยัน บทโคลงทางศาสนาที่เข้าใจว่าเป็นของดั้งเดิมที่มีมาตั้งแต่อารยันยังไม่ได้เข้า

มาตั้งถิ่นฐานอยู่ในอินเดีย คือ ประมาณ 3,000 ปีก่อนคริสตกาล คำสวดต่าง ๆ ของอารยันในยุคแรกนี้เรียกว่า **พระเวท (Veda)** พระเวทเป็นคัมภีร์ของศาสนาพราหมณ์ซึ่งต่อมาได้วิวัฒนาการเป็นศาสนาฮินดู ประกอบด้วย คัมภีร์ย่อย 3 เล่ม คือ

1. **ฤคเวท** เป็นร้อยกรอง ใช้ในการสวดบูชาพระเจ้า ซึ่งมีอยู่หลายองค์ มีบทสวดทั้งหมด 1,028 บทสวด

2. **ยજุรเวท** กล่าวถึงการบูชาและวิธีบูชาเทพเจ้าเป็นส่วนประกอบของคัมภีร์ฤคเวท

3. **สามเวท** เป็นร้อยกรองเป็นฉบับรวมบทร้องสวด บูชาและสรรเสริญเทพเจ้า ส่วนใหญ่นำมาจาก คัมภีร์ฤคเวท คัมภีร์ทั้งสามเล่มนี้ รวมเรียกว่า **ไตรเวท** เป็นพระเวทที่เกิดขึ้นในยุคแรก พระเวทนี้ถือว่าเป็น วรรณคดี เพราะมีการรจนาขึ้นด้วยภาษาที่ไพเราะ คัมภีร์อีกเล่มหนึ่งซึ่งเกิดในยุคกลาง คือ อาชรรพเวทเป็น เรื่องราวของเคล็ดลับในการสร้างความเจริญและสาเหตุแห่งความเสื่อม และบรรยายถึงความเชื่อต่าง ๆ ด้วย

นอกจากนี้ยังมี**คัมภีร์อุปนิษัต**ที่อธิบายสาระสำคัญของพระเวทเป็นปรัชญา อภิบาลธรรมชาติ จักรวาล วิทยุญาณมนุษย์ กฎแห่งกรรม และความจริงอันเป็นอันหนึ่งอันเดียว ไม่มีสอง ปรัชญาจากคัมภีร์อุปนิษัตเป็นราก ฐานของศาสนาพราหมณ์ ที่เชื่อในเรื่องชาติหน้า โดยเชื่อว่าคนที่ตายไปแล้วอาจเกิดขึ้นมาใหม่ในร่างของสัตว์ก็ได้ และเชื่อว่าพืชและสัตว์ล้วนแต่เป็นสิ่งที่วิญญูณ ต่อมาภายหลังราว 700 ปีก่อนคริสตกาลคัมภีร์อุปนิษัต ได้รับการเรียบเรียงขึ้นมาใหม่ โดย **โคตมะ** นักปราชญ์ผู้ยิ่งใหญ่อีกท่านหนึ่งในสมัยนั้น

พระเวทเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญทำให้เราทราบเรื่องราวต่าง ๆ และการตั้งถิ่นฐานในกลุ่ม แม่น้ำสินธุของพวกอารยันในระยะแรก ๆ ดังนั้นเราจึงเรียกว่าเจริญในยุคแรกของพวกอารยันนี้ว่า **ยุคพระเวท (Veda Age)** ซึ่งมีอายุประมาณ 2,000 ปีก่อนคริสตกาล ถึง 1,250 ปีก่อนคริสตกาล

ยุคพระเวท (Veda Age)

สังคมของอารยันในยุคพระเวท เป็นสังคมที่มีชีวิตชีวา หน่วยการปกครองที่เล็กที่สุดของสังคม คือ ครอบครัวผู้ชายเป็นหัวหน้าครอบครัว มีหน้าที่ในการทำพิธีทางศาสนาและควบคุมเศรษฐกิจของครอบครัว คัมภีร์ฤคเวทยังกำหนดให้ผู้ชายมีภรรยาคนเดียว การแต่งงานถือเป็นข้อผูกพันที่ศักดิ์สิทธิ์ หญิงเมื่อแต่งงานแล้ว จะย้ายไปอยู่บ้านของฝ่ายชาย และได้รับเกียรติอย่างมาก ภรรยาเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในพิธีทางศาสนาพร้อมกับสามี ถ้าพิธีนั้นขาดภรรยาเชื่อกันว่าจะไม่บังเกิดผลตามความปรารถนาของผู้ประกอบพิธี

บ้านเรือนของพวกอารยันในยุคพระเวทนี้ สร้างด้วยไม้เป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า มุงด้วยหลังคาจาก พื้นบ้านทำด้วยดินเหนียว มีเตาไฟไว้จุดบูชาเทพเจ้าที่ตนนับถือ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเทพแห่งธรรมชาติที่มีความ เมตตากรุณาต่อมนุษย์ เทพเจ้าของชาวอารยันแบ่งได้เป็น 3 กลุ่ม คือ

1. เทพเจ้าภาคพื้นดิน ได้แก่ ปฐพี อคนิ น้ำ โสม
2. เทพเจ้าภาคพื้นอากาศ ได้แก่ อินทราและพายุ
3. เทพเจ้าภาคพื้นสวรรค์ ได้แก่ อรุณ สุริยะ อัศวิน สาวิตตรี มิตรา และวิษณุ เป็นต้น

ภายหลังได้มีการเคารพพลังธรรมชาติดังกล่าวในรูปของเทพหรือเทพี ซึ่งมีอยู่เป็นจำนวนมาก เทพที่มีผู้นิยมนับถือมากที่สุดคือ พระอินทร์ และชาวอารยันเชื่อว่าเทพเจ้ามีความรู้ลึกและพฤติกรรมคล้ายกับมนุษย์ แต่มีอำนาจหรืออิทธิฤทธิ์เหมือนมนุษย์ ดังนั้นจึงต้องบวงสรวงให้ถูกต้อง เมื่อบวงสรวงถูกต้องเทพเจ้าจะเมตตาประทานให้ตามที่ปรารถนาพิธีบวงสรวงหรือบูชาัญจะสำเร็จลงได้จะมีพรหมณ์เป็นผู้ประกอบพิธี ทำให้พรหมณ์กลายเป็นกลุ่มคนที่มีสถานภาพสำคัญในฐานะผู้รู้เวทมนต์คาถา เพราะเป็นผู้ทำหน้าที่เป็นสื่อกลางระหว่างเทพเจ้ากับมนุษย์ นอกจากนี้พวกอารยันในรุ่นแรก ๆ นิยมสร้างศาสนสถานหรือรูปปั้นเทพเจ้า

พวกอารยันเมื่อเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่กันเป็นจำนวนมากได้พยายามยึดที่ดินจากชาวพื้นเมืองเดิมคือ พวกคราวิเดียน ก่อให้เกิดสงครามดังจะเห็นจาก หลักฐานในคัมภีร์ฤคเวทที่กล่าวถึงการทำสงครามระหว่างพวกอารยันกับพวกคราวิเดียนว่า พวกอารยันมีความชำนาญในการรบและมีนิสัยในการชอบต่อสู้ พวกนี้มีความชำนาญในการใช้อาวุธต่าง ๆ เช่น การใช้ธนูไปและการใช้ดาบ เมื่อสงครามระหว่างอารยันกับคราวิเดียนสิ้นสุดลง พวกคราวิเดียนบางกลุ่มอพยพหนีการปกครองของพวกอารยันลงไปอยู่ทางภาคใต้ของอินเดีย บางพวกถูกบังคับเป็นเชลย เชลยชาวคราวิเดียนส่วนใหญ่เป็นเชลยผู้หญิง ซึ่งพวกอารยันได้รับไปเป็นทาสรับใช้ในบ้าน ต่อมาเกิดการแต่งงานระหว่างคราวิเดียนและพวกอารยัน ลูกที่เกิดมามีความใกล้ชิดและอยู่ในความดูแลของแม่ซึ่งเป็นคราวิเดียน ทำให้สถานภาพภายในครอบครัวของพวกอารยันเริ่มเปลี่ยนไป คือ เริ่มมีการผสมผสานประเพณีและความนึกคิดของคราวิเดียนเข้าไปด้วย ผู้ปกครองของพวกอารยันเห็นสภาพสังคมเปลี่ยนแปลงไปเช่นนี้จึงเกิดความกลัวว่าจะถูกพวกคราวิเดียนกลืนเผ่าพันธุ์หมด จึงได้ออกกฎหมายห้ามพวกอารยันแต่งงานกับพวกคราวิเดียนอย่างเคร่งครัด เพื่อรักษาความบริสุทธิ์ของเชื้อชาติอารยันและความบริสุทธิ์ในการทำพิธีกรรมต่าง ๆ ซึ่งนับเป็นจุดเริ่มต้นของการเกิดระบบวรรณะขึ้นในอินเดีย

ระบบวรรณะ

ระบบวรรณะ เป็นการวางกฎโครงสร้างของสังคมอารยันในทางกฤษฎี ที่ในระยะแรกเป็นการแยกระหว่างผู้ชนะคืออารยันกับผู้แพ้คือคราวิเดียน แต่ต่อมาเมื่อชาวอารยันแต่งงานกับชาวพื้นเมืองเพิ่มขึ้นทำให้อารยันที่มีความคิดว่า กลุ่มของตนมีอารยธรรมที่เหนือกว่ากลุ่มอื่น และเกรงว่ากลุ่มของตนที่มีอยู่จำนวนน้อยจะถูกกลืนเผ่าพันธุ์ จึงต้องรักษาเผ่าพันธุ์ที่แท้จริงเอาไว้ ทำให้เกิดการแบ่งชั้นวรรณะขึ้นในราวสมัยพระเวทตอน

ปลาย ต่อมาระบบวรรณะถูกใช้เพื่อแก้ไขปัญหาให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ในสมัยนั้น คือ พัฒนาเป็นการแบ่งชนชั้นและการประกอบอาชีพในสังคมมนุษย์มี 4 วรรณะ คือ

1. **วรรณะพราหมณ์** ทำหน้าที่ประกอบพิธีทางศาสนา เป็นที่ปรึกษาของกษัตริย์และถือว่าเป็นผู้ให้ปัญญาแก่สังคม มาจากส่วน **หัว** ของพระเจ้าได้แก่ นักบวช
2. **วรรณะกษัตริย์** ทำหน้าที่ปกครองและป้องกันบ้านเมือง เป็นกำลังของสังคม มาจากส่วน **อก** ของพระเจ้าได้แก่ ผู้ปกครองประเทศและนักรบ
3. **วรรณะแพศย์ (ไวศยะ)** เป็นชนชั้นกสิกรรม ทำหน้าที่เป็นผู้ผลิตอาหารและหารายได้ให้แก่รัฐ เป็นผู้ที่กำลังทางด้านเศรษฐกิจของสังคม มาจากส่วน **ขา** ของพระเจ้าได้แก่ สามัญชน ประกอบด้วย ชาวนา นายช่าง พ่อค้า
4. **วรรณะศูทร** มีหน้าที่รับใช้สามวรรณะแรก เป็นแรงงานของสังคม มาจากส่วน **เท้า** ของพระเจ้าได้แก่ กรรมกร คนงานผู้มีฝีมือ รวมถึงชาวพื้นเมืองที่เป็นทาสด้วย

ส่วนพวกที่ไม่มีวรรณะ คือพวกจัณฑาล พวกนี้จะเป็นลูกต่างวรรณะ เช่น บิดาเป็นศูทร มารดาเป็นพราหมณ์ มีลูกออกมา เรียกว่า จัณฑาล ถือว่าเป็นกลุ่มคนชั้นต่ำ ถูกเหยียดหยามที่สุดในระบบวรรณะของศาสนาพราหมณ์ การแบ่งวรรณะแสดงให้เห็นโครงสร้างสังคมของพวกอารยันว่าต้องประกอบด้วยปัญญา อำนาจ เงิน และงาน เปรียบเสมือนส่วนต่าง ๆ ของร่างกายที่ต้องพึ่งพากันจะขาดสิ่งใดสิ่งหนึ่งไม่ได้ โดยคนอารยันมีความเห็นว่าคนที่เกิดในวรรณะใดก็ต้องทำหน้าที่ในวรรณะนั้นให้ดีที่สุด เมื่อตายแล้วจะได้กลับมาเกิดในวรรณะที่สูง ถ้าใครทำไม่ดีตายแล้วจะกลับมาเกิดในวรรณะต่ำลง ส่วนวรรณะพราหมณ์เป็นคนที่สมบูรณ์แล้วจะไม่กลับมาเกิดอีก ความเชื่อเรื่องการเวียนว่ายตายเกิดในลักษณะนี้เป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้คนอินเดียยอมอยู่ภายใต้ระบบวรรณะ

ชาวอารยันมีการรวมตัวกันเป็นเผ่ามีหัวหน้าเผ่าเรียกว่า **ราชา (Raja)** ราชาไม่ได้เป็นผู้มีอำนาจเต็มในการปกครอง ต่อมาภายหลังอำนาจของผู้ปกครองเริ่มมีมากขึ้นและมีหน้าที่สำคัญ คือ เป็นแม่ทัพ ต่อมาอำนาจของราชาเพิ่มขึ้นเนื่องจากการขยายอำนาจและอาณาเขตของเผ่าไปยังเผ่าอื่นและการสงครามระหว่างพวกอารยันเอง ทำให้อำนาจของราชาเปลี่ยนไป โดยได้รับการยกย่องขึ้นเป็นกษัตริย์แบบสมมติเทพ ดังนั้นจึงต้องการพิธีกรรมต่าง ๆ เพื่อให้ตำแหน่งกษัตริย์คู่มีความศักดิ์สิทธิ์เหมือนเทพเจ้า

การทำสงครามยังทำให้พวกอารยันสามารถยึดดินแดนที่อุดมสมบูรณ์ของอินเดีย ทำให้ชาวอารยันหันมาประกอบอาชีพเพาะปลูก พืชที่ปลูก เช่น ข้าวชนิดต่าง ๆ และในขณะที่เดียวกันก็ยังมีกรเลี้ยงสัตว์ประเภทวัว แพะ แกะ และม้า เพราะสามารถใช้แรงงานในยามปกติและยามสงคราม ชาวอารยันนิยมบริโภคอาหารประเภท

เนื้อแพะ และแกะ ที่นิยมบริโภคกันมากคือ อาหารที่ทำจากแป้ง นม และเนย นอกจากนี้ ยังนิยมดื่ม โสม ส่วนการแต่งกายพวกอารยันนิยมใช้ผ้าขนสัตว์หรือผ้าหนา ๆ นิยมใช้ทองเป็นเครื่องประดับตกแต่ง และแสดงให้เห็นว่าพวกอารยันมีความชำนาญความสามารถในเชิงช่างฝึดกับสมัยที่ยังเป็นชนเผ่าเร่ร่อน

ยุคมหากาพย์

ยุคมหากาพย์ เป็นสมัยของการขยายตัวของพวกอารยัน คือ เป็นสมัยที่พวกอารยันได้เข้ามาตั้งหลักแหล่งอย่างมั่นคงทางภาคตะวันตก ภาคเหนือ และเลยไปเขตลุ่มแม่น้ำคงคา เรื่องราวของยุคมหากาพย์จะพบได้จากหลักฐานที่สำคัญ 2 เล่ม คือ มหากาพย์มหาภารตะและมหากาพย์รามายณะ เรื่องราวในยุคนี้สภาพการณ์ทั่วไปเต็มไปด้วยพลังสร้างสรรค์ และเมื่อมีอำนาจจากภายนอกเข้ามา ความเชื่อมั่นในตนเองของอารยันเริ่มน้อยลงจึงได้มีการเรียกร้องให้มีการรวมกันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เพื่อให้เกิดกำลังและความกลมเกลียวภายในหมู่อารยัน พร้อมกันนี้ได้กำหนดข้อห้ามต่าง ๆ ขึ้น สมัยนี้เป็นสมัยที่อินเดียมีความเจริญทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม อย่างมากจนถึงตลอดปลายสมัยจึงเกิดความวุ่นวายขึ้น

ด้านการเมือง ยุคมหากาพย์มีการเมือง 2 ลักษณะ คือ รัฐบาลแบบราชาธิปไตยที่ปกครองด้วยราชา และแบบสาธารณรัฐที่ปกครองด้วยสภาอำมาตย์ในระบบรัฐสภา

- **การปกครองแบบราชาธิปไตยที่ปกครองด้วยราชา** อำนาจของราชามีมากขึ้นกว่าในสมัยพระเวท คือ สามารถมีกองทหารของตนเองคิดตามไปยังที่ต่าง ๆ ตำแหน่งของราชาสืบต่ออยู่ในตระกูลเดียวกัน และต้องเป็นผู้อยู่ในวรรณะกษัตริย์ ความคิดที่ว่ากษัตริย์เป็นสมมติเทพได้รับการยึดถืออย่างเคร่งครัด เขตที่มีการปกครองระบอบนี้ส่วนใหญ่จะอยู่บริเวณแม่น้ำคงคา รัฐที่ปกครองแบบราชาธิปไตยที่มีชื่อเสียง คือ แคว้น โกศล แคว้นเมถุ เป็นต้น

- **การปกครองแบบสาธารณรัฐที่ปกครองด้วยสภาอำมาตย์ในระบบรัฐสภา** มีเขตที่มีการปกครองแบบสาธารณรัฐส่วนใหญ่อยู่ทางภาคเหนือและเชิงเขาหิมาลัย งานบริหารในสาธารณรัฐ เน้นความสำคัญเรื่องการประชุมปรึกษาระหว่างผู้แทนทั้งหมดของพุ่มหรือหัวหน้าครอบครัว มีการอภิปราย ถกเถียงกันอย่างกว้างขวาง มีประธานซึ่งเลือกตั้งจากที่ประชุมทั้งหมดมีตำแหน่งเป็น **ราชา (raja)** ซึ่งตำแหน่งนี้ไม่สืบต่อในตระกูลและมีความหมายเพียงเป็นหัวหน้าหรือประธานมากกว่ากษัตริย์

ด้านเศรษฐกิจ ยุคมหากาพย์มีการใช้เหรียญทองแดงในการแลกเปลี่ยนแทนการใช้วัวเป็นอัตราแลกเปลี่ยนซึ่งมีมาตั้งแต่สมัยที่อารยันยังเป็นเผ่าเร่ร่อน มีการทำเหมือง โลหะนำโลหะมีค่าขึ้นมาใช้ เช่น ทองคำ เงิน ทองแดง เหล็ก ดีบุก ตะกั่ว ฯลฯ และในช่วงนี้การค้าขายมีความเจริญรุ่งเรือง โดยเฉพาะการค้าขายกับ

ต่างชาติทั้งทางบกและทางทะเล เช่น เกิดอาณานิคมของพ่อค้าอินเดียที่เมืองเมมเฟส ในอียิปต์ มีการเก็บภาษีอากร มีรายได้จากการเก็บภาษีอากรเพิ่มขึ้น

ด้านสังคม ยุคมหากาพย์ สถาบันทางสังคมมีการเปลี่ยนแปลงไป กล่าวคือ ระบบวรรณะที่เกิดขึ้นในสมัยพระเวทที่เป็นการแบ่งระหว่างพวกอารยันกับพวกดราวิเดียน มาในสมัยนี้ได้มีการแบ่งวรรณะภายในพวกอารยันด้วยกันเองอย่างชัดเจนมากขึ้น ขณะเดียวกันวรรณะพราหมณ์ก็ได้กลายเป็นวรรณะที่มีอำนาจเพิ่มมากขึ้น โดยในช่วงแรกวรรณะกษัตริย์มีฐานะสูงกว่าวรรณะพราหมณ์ แต่เมื่อสงครามเริ่มเบาลงศาสนาเพิ่มความสำคัญมากขึ้น วรรณะพราหมณ์ซึ่งประชาชนเข้าใจว่าเป็นกลุ่มคนที่เป็นสื่อกลางระหว่างเทพเจ้ากับมนุษย์ ได้เข้ามามีบทบาทในการแก้ไขปัญหาดัง ๆ ที่เกิดขึ้นให้กับมนุษย์ ทำให้วรรณะพราหมณ์กลายเป็นวรรณะที่มีความสำคัญขึ้นมาในสังคม

ด้านศาสนาความเชื่อ สังคมอินเดียมีศาสนาและความเชื่อของผู้คนมากมาย เช่น

ศาสนาเซน หรือที่เรียกว่า **“ชินศาสตร์”** เกิดขึ้นในประเทศอินเดียเช่นเดียวกับศาสนาอื่นอีกหลายศาสนา มีศาสดา คือ พระมหาวิระ โดยศาสนาเซนมีอยู่ด้วยกัน 2 นิกายคือ

นิกายทิลัมพร คือนักบวชที่ไม่ยึดติดในเครื่องเพชรพรรณต่าง ๆ ถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัด ไม่มีเครื่องปกปิดร่างกาย นุ่งลมห่มผ้า หรือเรียกว่าพวกชีเปลือย

นิกายเศวตคัมพร คือ นุ่งห่มด้วยผ้าสีขาว เพื่อปกปิดร่างกาย หรือเรียกว่า พวกชีผ้าขาว หรือพวกชีปะขาว

หลักคำสอนของศาสนาเซน ประกอบด้วย หลักคำสอนที่ว่าด้วยชีวะ ธรรมะ 3 ประการ และปฏิบัติ 5

หลักคำสอนว่าด้วยชีวะ

เป็นคำสอนที่เน้นให้เห็นว่า ในจักรวาลประกอบด้วยวิญญาณที่เข้าไปเกี่ยวพันอยู่ในวัตถุต่าง ๆ อย่างใกล้ชิด ทั้งสิ่งมีชีวิตและไม่มีชีวิต และวิญญาณจะพ้นความทุกข์ได้โดยการปลดปล่อยวิญญาณออกจากวัตถุแล้วดวงวิญญาณจะได้รับความบริสุทธิ์ดั้งเดิม

ธรรมะ 3 ประการคือ

1. สัมยัคทรรศนะ คือ ความเห็นชอบ โดยเห็นว่าบรรดาศาสดาที่ถึงบรรลุแล้ว เดิมเป็นบุคคลธรรมดา แต่มีความเพียรอย่างแรงกล้า จึงทำให้บรรลุความหลุดพ้น และนำธรรมะมาสั่งสอนมนุษย์

2. สัมยัคชยวน คือความรู้ชอบ โดยรู้หลักคำสอนตามชินศาสตร์

3. สัมผัสจริต คือ ความประพฤติชอบ โดยการปฏิบัติตามวินัยข้อบังคับของศาสนาอย่าง

เคร่งครัด

ปฏิกุญญา 5 ได้แก่

1. ต้องปฏิกุญญาว่าจะไม่ฆ่าสัตว์ หรือเบียดเบียนสัตว์
2. ต้องปฏิกุญญาว่าจะไม่ลักขโมย
3. ต้องปฏิกุญญาว่าจะไม่พูดเท็จ
4. ต้องปฏิกุญญาว่าจะดำรงชีวิตอย่างบริสุทธิ์ทั้งกาย วาจา ใจ
5. ต้องปฏิกุญญาว่าจะไม่ต้องการสิ่งใดเกินสมควร

นอกจากนี้ยังมีข้อปฏิบัติที่เคร่งครัด โดยเฉพาะในเรื่องการฆ่าสิ่งมีชีวิต แม้แต่การฆ่าสิ่งมีชีวิต เล็ก ๆ ที่อยู่ในดินก็ไม่ได้ เนื่องจากศาสนาเชนมีความเคร่งครัดมากจึงไม่แพร่หลาย

พุทธศาสนา เป็นศาสนาที่เกิดขึ้นในประเทศอินเดีย และเผยแพร่ไปยังดินแดนต่าง ๆ มีเจ้าชาน สิทธิธัตถุ แห่งราชวงศ์ศากยะเป็ศาสดา พระองค์ไม่เห็นด้วยกับระบบวรรณะของอารยัน โดยถือว่าคนแตกต่างกันที่ความประพฤติ คือ ทำดีละเว้นความชั่ว นอกจากนี้ เจ้าชายสิทธัตถะพยายามหาทางให้หลุดพ้นจากความทุกข์ของชีวิตในครั้งบรเฑของการแสวงหาทางหลุดพ้นจากความทุกข์นั้น พระองค์ใช้วิธีบำเพ็ญตบะโดยการ ทรมานร่างกายแต่ก็ไม่บรรลุตามวัตถุประสงค์ พระองค์จึงเลือกทางสายกลางจนสามารถตรัสรู้ธรรมได้ เรียกว่า **ธรรมจักรกับปวัตินสูตร**

1. ทุกข์ หมายถึง ความเสื่อของกาย ใจ
2. สมุทัย หมายถึง สาเหตุแห่งความทุกข์
3. นิโรธ หมายถึง การดับทุกข์
4. มรรค หมายถึง วิธีทางที่จะดับทุกข์

พุทธศาสนามีคัมภีร์ที่สำคัญคือ พระไตรปิฎก หมายถึง การจำแนกคำสอนของพระพุทธองค์ ซึ่ง มีทั้งหมด 84,000 พระธรรมขันธ์ และแบ่งออกเป็น 3 หมวด คือ

1. พระสูตร หมายถึง หลักคำสอนทั่วไป

2. พระวินัย หมายถึง กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ข้อห้าม ข้อควรเว้น สำหรับพระภิกษุสงฆ์

3. พระอภิธรรม หมายถึง การอธิบายและวิเคราะห์รายละเอียดเกี่ยวกับจิตวิทยา จริยศาสตร์และกฎธรรมชาติอื่น ๆ เป็นธรรมชั้นสูง มุ่งเพื่อความหลุดพ้นจากโลกีย์ไปสู่สภาพของโลกุตระ

นอกจากนี้พุทธศาสนายังมีหลักคำสอนที่สำคัญ ที่สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงสั่งสอนประชาชนอยู่ 3 หัวข้อ คือ

1. ศีล เป็นเรื่องที่ต้องศึกษาเรียนรู้ คือการทำกร วาจา หรือความประพฤติของมนุษย์ ให้เป็นระเบียบ เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุข ศีลสำหรับประชาชนทั่วไปต้องปฏิบัติศีล 5 ข้อ หรือศีล 8 ที่เรียกว่า “อุโบสถศีล” สามเณรต้องปฏิบัติศีล 10 ข้อ และภิกษุสงฆ์ต้องปฏิบัติศีล 227 ข้อ

2. สมာธิ เป็นการฝึกจิตใจ คือ ต้องตั้งจิตไว้ให้มั่น เป็นการช่วยชำระจิตใจให้สะอาดหมดจด เป็นการช่วยทำลายกิเลสในชั้นกลาง

3. ปัญญา เป็นจุดหมายปลายทาง คือ การรู้แจ้งเห็นจริงในความเป็นไปของสภาพสิ่งทั้งปวง มีสมาธิพิจารณาในความเป็นไปของสรรพสิ่งต่าง ๆ อย่างมุ่งมั่น จดจ่อทั้งร่างกาย จิตใจ และชีวิต ซึ่งส่งผลถึง “วิมุตติ” คือ ความหลุดพ้น

หลักคำสอนที่สำคัญของพุทธศาสนาอีกประการหนึ่ง คือ หลักธรรมคำสอนที่มุ่งเน้นเรื่อง “กฎแห่งกรรม” เป็นหลักธรรมที่สำคัญอย่างยิ่งของพุทธศาสนา โดยพุทธศาสนาสอนให้เชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม คือ เชื่อว่ากรรมเป็นปัจจัยจำแนกสรรพสัตว์ทั้งปวง ให้มีความเป็น ไปตามสภาพที่เป็นอยู่หรือที่กล่าวว่า “ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว”

ศาสนาพราหมณ์-ฮินดู ศาสนาพราหมณ์เป็นศาสนาที่เก่าแก่ที่สุดศาสนาหนึ่งของ โลก เกิดที่ประเทศอินเดียซึ่งกลุ่มชนที่นับถือศาสนาพราหมณ์มากที่สุดคือ ชาวอารยัน ซึ่งพวกนี้เรียกตนเองว่า “พราหมณ์” ภายหลังศาสนาพราหมณ์ได้เผยแพร่ออกไปกลุ่มชนชาติฮินดูในบริเวณแถบแม่น้ำสินธุ ทำให้ศาสนาพราหมณ์ ภายหลังจึงได้พัฒนาเป็นศาสนาฮินดู ซึ่งจะมีหลักการแตกต่างออกไปจากศาสนาเดิมเล็กน้อย

ศาสนาพราหมณ์ไม่มีศาสดาคำใดองค์หนึ่งเป็นผู้ประกาศศาสนา แต่ศาสนาพราหมณ์เป็นศาสนาที่นับถือพระเจ้าหลายองค์ด้วยกัน เทพเจ้าที่สำคัญของศาสนาพราหมณ์มีอยู่ 3 องค์ หรือที่เรียกว่า ตรีมูรติ ได้แก่

1. พระพรหม หมายถึง เทพเจ้าผู้สร้างโลก

2. พระวิษณุ หรือพระนารายณ์ หมายถึงเทพเจ้าผู้รักษา

3. พระศิวะ หรือพระอิศวร หมายถึง เทพเจ้าผู้ทำลาย ทรงดูแลโลก และความเป็นไปของชีวิต

ศาสนาพราหมณ์-ฮินดูในระยะหลังแบ่งออกเป็น 2 นิกาย คือ

1. ไศวนิกาย นับถือ พระอิศวร (ศิวะ) นักบวชที่นับถือนิกายนี้ นำสีขาวมาทาที่หน้าผาก หรือแฉกเป็นเส้นนอน หมายถึงการถูกทำลาย

2. ไวษณวนิกาย นับถือพระนารายณ์ (วิษณุ) นักบวชที่นับถือนิกายนี้ นำสีเหลืองมาทาที่หน้าผากเป็นเส้นยืน หมายถึงการรักษาคุ้มครองโลก

การรุกรานของชาวต่างชาติในอารยธรรมอินเดีย

ปลายคุ่มหาคาพย์ มีชาวต่างชาติเข้ามารุกรานและมีอิทธิพลต่ออารยธรรมอินเดียคือ

เปอร์เซีย อินเดียกับเปอร์เซียมีความสัมพันธ์กันมานานแล้ว ต่อมาประมาณ 558-530 ปีก่อนคริสตกาล **พระเจ้าไซรัส (Cyrus) แห่งราชวงศ์อากิเมเนีย (Achaemenian)** กษัตริย์แห่งเปอร์เซียได้ขยายอิทธิพล โดยยกกองทัพเข้ายึดครองอาณาบริเวณตะวันตกของกลุ่มแม่น้ำสินธุ ต่อมาในช่วงประมาณ 500 ปีก่อนคริสตกาล **พระเจ้าดาไรอัสที่ 1 (Darius 1)** ได้ส่งกองทัพเรือยึดเอาบริเวณลุ่มแม่น้ำสินธุเข้าเป็นมณฑลหนึ่งของเปอร์เซีย และในสมัยของ **เซอร์ซีส (Xerxes)** อิทธิพลของเปอร์เซียจึงเริ่มเสื่อมลง ทำให้ดินแดนที่อยู่ใต้การปกครองแตกออกเป็นแคว้นเล็กแคว้นน้อย

กรีก ในปี 336-326 ปีก่อนคริสตกาล **พระเจ้าอเล็กซานเดอร์แห่งแคว้นซิโดเนียของกรีก (Alexander of Macedonia)** ได้ยกกองทัพเข้าทางช่องเขาแถบเทือกเขาฮินดูกูส เข้าครอบครองอาณาบริเวณที่เคยอยู่ภายใต้การปกครองของเปอร์เซีย และเข้ารุกรานที่ราบลุ่มแม่น้ำสินธุ หลังจากนั้นจะยกทัพไปยังบริเวณลุ่มแม่น้ำคงคา แต่กองทัพกรีกอ่อนล้าจากการเดินทางไกลจึงไม่เดินทางต่อ และได้ยกทัพกลับในปี 325 ก่อนคริสตกาล แต่ถึงกระนั้นก็มีกรีกบางกลุ่มได้ตั้งหลักแหล่งในรัฐตอนเหนือของอินเดีย และได้เข้ารับราชการในราชสำนักของกษัตริย์อินเดีย ต่อมาเมื่อเวลาผ่านไปได้มีการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมระหว่างชนทั้ง 2 กลุ่ม โดยชาวอินเดียรับเอาการทำเงินเหรียญกษาปณ์และการศึกษาวิชาดาราศาสตร์จากชาวกรีก ในขณะที่มีความคิดเกี่ยวกับศาสนาและปรัชญาของอินเดียก็ถ่ายทอดสู่ นักคิดและนักปราชญ์ชาวกรีก

การที่มีคนต่างชาติเข้ามารุกรานอินเดีย ทำให้อินเดียเริ่มเป็นที่รู้จักในหมู่ประเทศตะวันตกเป็นครั้งแรก และอินเดียจะใช้วิธีในการเผชิญหน้ากับการรุกรานของต่างชาติ โดยการต่อสู้ขับไล่ศัตรูออกไปหรือมิฉะนั้นก็ใช้วิธีคุกคามพวกที่ไม่สามารถขับไล่ได้ กล่าวคือ อินเดียจะเพิ่มคนในวรรณะต่ำ โดยรวมเอาชนเผ่าใหม่ที่พวก

อารยันรบนชนะเข้าไปในวรรณะต่ำ ส่วนพวกที่สามารถรบนชนะวากอารยันได้ก็จัดให้อยู่ในวรรณะกษัตริย์หรือเป็นชนชั้นปกครอง ซึ่งต่อมามีคนเหล่านี้อีก 2-3 ชั้น ก็ถูกกลืนเป็นส่วนหนึ่งของอินเดีย

จุดกำเนิดและการเสื่อมของจักรวรรดิในสมัยราชวงศ์โมริยะ

เรื่องราวและความเจริญของราชวงศ์โมริยะสามารถทราบได้จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบันคือ

1. บันทึกของทูตกรีก คือ เมกาสทีน (Megasthenes) ส่งเข้ามาประจำอยู่ที่เมืองปาฏลีบุตรเมืองหลวงของราชวงศ์โมริยะ โดยเขาได้บันทึกเรื่องราวของราชวงศ์โมริยะไว้ เฉพาะเรื่องราวที่เกี่ยวกับพระเจ้าจันทรคุปต์ นับตั้งแต่พระราชกรณียกิจตลอดจนความงามของปราสาทราชวังที่เมืองปาฏลีบุตร

2. คัมภีร์อรรถศาสตร์ ไม่ปรากฏชื่อผู้แต่งและเวลาที่ประพันธ์ แต่นักปราชญ์ในยุคหลังเข้าใจว่าเป็นผลงานของเกากุลิยะ ผู้เคยเป็นเอกอัครมาหเสนาบดีของราชวงศ์โมริยะ ตามทัศนะของท่านผู้นี้ โครงสร้างและความมั่นคงของทุกอย่างในสังคมขึ้นอยู่กับการใช้อำนาจทางการเมืองอย่างมีเหตุผล นับว่าคัมภีร์อรรถศาสตร์นี้เป็นตำราที่สำคัญทางรัฐประศาสนศาสตร์ว่าด้วยการปกครอง การพูด เศรษฐกิจ และสังคมในสมัยราชวงศ์โมริยะ

3. หลักฐานทางโบราณสถาน คือ เสาศิลาจากกรีกเกี่ยวกับประวัติและธรรมเนียมของพระพุทธเจ้าของพระเจ้าอโศกซึ่งมีอยู่ทั่วอาณาจักร โมริยะตั้งแต่เหนือจดใต้ เสาศิลากรีกนี้สันนิษฐานว่าได้รับแรงดลใจจากคำจารึกของกษัตริย์เปอร์เซียซึ่งสลักไว้บนหน้าผาที่บาบิโลน

การรวมตัวเป็นจักรวรรดิในสมัยราชวงศ์โมริยะ (Mauryan Dynasty) ประมาณ 321-184 ปีก่อนคริสตกาล เริ่มต้นขึ้นเมื่อพระเจ้าอเล็กซานเดอร์สิ้นพระชนม์ 2 ปี จันทรคุปต์ (Chandragupta) ผู้เป็นหัวหน้าเผ่าโมริยะ กริธาทัพเข้าสู่ที่ราบลุ่มแม่น้ำปัญจาบและสามารถรวบรวมแคว้นเล็ก ๆ ในดินแดนลุ่มแม่น้ำคงคาไว้ได้ทั้งหมดและขับไล่คนต่างชาติออกไปจากดินแดนอินเดีย หลังจากนั้นได้ขยายอำนาจจนสามารถผนวกเอาดินแดนลุ่มแม่น้ำสินธุเอาไว้ได้จึงสถาปนาราชวงศ์มอริยะขึ้นปกครองอินเดีย มีเมืองหลวงที่ปาฏลีบุตร ต่อมาพระเจ้าจันทรคุปต์ ได้แผ่ขยายอิทธิพลเพิ่มขึ้นตั้งแต่ทะเลอาหรับจนถึงอ่าวเบงกอล การแผ่ขยายอาณาเขตอย่าง

กว้างขวางนี้ทำให้อินเดียมีความเป็นเอกภาพและอยู่ภายใต้การปกครองของรัฐบาลเดียว คือ การทำให้อินเดียขยายตัวจนกลายเป็นจักรวรรดินั้นเอง ซึ่งพระเจ้าจักรพรรดิทรงใช้หลักการปกครองอย่างเด็ดขาดและรุนแรง

สมัยต่อมาคือ พระเจ้าพินทุสาร พระราชโอรสของพระเจ้าจักรพรรดิได้ครอบครองอาณาจักรทั้งหมดสืบมาและได้ดำเนินนโยบายเป็นไมตรีกับอาณาจักรเปอร์เซีย ซึ่งอยู่ภายใต้การปกครองของกรีก พระมหากษัตริย์องค์สำคัญของราชวงศ์โมริยะและได้รับยกย่องว่าเป็นพระมหากษัตริย์ที่ยิ่งใหญ่องค์หนึ่งในประวัติศาสตร์โลก คือ พระเจ้าอโศกมหาราช พระราชโอรสของพระเจ้าพินทุสารทรงเป็นพระราชนัดดาของพระเจ้าจักรพรรดิ โดยพระองค์ทรงเป็นพระมหากษัตริย์ที่ทรงเผยแผ่พุทธศาสนาออกไปอย่างกว้างขวาง

พระเจ้าอโศกมหาราช (274-237 ปีก่อนคริสตกาล)

พระเจ้าอโศกเดิมทรงนับถือศาสนาพราหมณ์ ทรงมีนโยบายที่จะรวมอินเดียให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันตามนโยบายของพระเจ้าจักรพรรดิ เพื่อเผยแผ่พระราชอาณาเขตของอาณาจักรออกไป โดยทรงรวมแคว้นอัฟกานิสถาน บาลูจิสถาน แคนเจียร์ เนปาล สิกขิม ภาคเหนือของอินเดียทั้งหมด ตั้งแต่ลุ่มแม่น้ำสินธุไปจนถึงอ่าวเบงกอล และทางใต้เลยไปจนถึงลุ่มแม่น้ำกฤษณา ต่อมาในปี 262 ก่อนคริสตกาล พระองค์ได้ทรงวางแผนที่จะพิชิตแคว้นกัลิงกะ (Kalinga) และการสงครามครั้งนี้ได้กลายเป็นจุดเปลี่ยนในประวัติศาสตร์ที่ทำให้พระเจ้าอโศกมหาราชทรงเปลี่ยนแปลงนโยบายการขยายอำนาจ กล่าวคือแม้ว่าพระองค์จะประสบผลสำเร็จในการเอาชนะแคว้นกัลิงกะได้ แต่ราษฎรแคว้นกัลิงกะได้ต่อสู้อย่างกล้าหาญและทรหด เป็นเหตุให้ประชาชนต้องล้มตายเป็นจำนวนมาก เหตุการณ์นี้สร้างความสลดพระทัยจนทำให้พระเจ้าอโศกเริ่มชิงชังสงคราม ทรงเริ่มสนใจมาใช้หลักสันติธรรมในการปกครอง ทรงตั้งสวามีชัชชนะที่แท้จริง คือ ชนะจิตใจของคนด้วยพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า พระองค์ทรงตั้งมั่นในพระพุทธศาสนาอย่างเคร่งครัดและเผยแผ่พุทธศาสนาออกไป

ภายในอาณาจักร พระเจ้าอโศกมหาราชทรงตั้งกระทรวงวัฒนธรรมขึ้นเพื่อเผยแผ่ศีลธรรม จริยธรรมต่อประชาชน ทรงเน้นเรื่องสันติภาพในคดีที่บังคับประชาชนในเรื่องความเชื่อทางศาสนา ทรงโปรดให้จารึกคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าบนศิลาจารึกเพื่อให้ประชาชนได้ศึกษาอย่างมากมาย โดยสิ่งที่จารึกส่วนใหญ่เป็นบทปฏิบัติเกี่ยวกับชีวิตตามแนวพุทธศาสนา จารึกเหล่านี้ถูกจารึกอยู่ทั่วไป เช่น จารึกตามถ้ำ จารึกตามเสาหิน และที่ปักตามชายแดนทั่วพระราชอาณาจักร และในปัจจุบันถือว่าจารึกเหล่านี้เป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญอย่างมาก นอกจากนี้ พระเจ้าอโศกมหาราชโปรดให้สร้างวัดวาอารามเป็นที่พักของพระสงฆ์ทั่วราชอาณาจักร

นอกจากนั้น พระเจ้าอโศกมหาราชยังทรงเผยแผ่พุทธศาสนาออกไปยังดินแดนใกล้เคียงอีก โดยส่งเชื้อพระวงศ์หรือสมณะทูตออกไปเผยแผ่พระพุทธศาสนา คือ ทางเหนือขึ้นไปยังเขตเทือกเขาหิมาลัย ทางใต้ลงไป

ยังอาณาจักรทมิฬในอินเดียตอนใต้และอาณาจักรลังการทางตะวันออก และสุวรรณภูมิ ส่วนทางใต้ได้เผยแพร่
ไปในหมู่ชาวกรีกที่ซีเรีย

ด้านศิลปกรรม ในสมัยราชวงศ์โมริยะ โดยเฉพาะสมัยพระเจ้าอโศกมหาราช มีการสร้างศิลปกรรมซึ่ง
ส่วนใหญ่ได้แก่ การก่อสร้างและประติมากรรม

- **การก่อสร้าง** ในสมัยพระเจ้าอโศกมหาราชทรงได้มีการก่อสร้างศาสนสถานทางพุทธศาสนา
ประเภทราชวัง โบสถ์ วิหาร และสถูป ซึ่งสร้างด้วยดิน อิฐ ไม้ และที่สำคัญนิยมใช้หินในการก่อสร้าง การก่อสร้าง
สร้างในสมัยนี้ส่วนใหญ่ได้รับอิทธิพลจากพวกเปอร์เซียและกรีก สิ่งก่อสร้างที่ขึ้นชื่อ คือ เสาหิน และสถูป โดย
เสาคหินพระเจ้าอโศกมหาราชทรงโปรดให้มีการจารึกพระธรรมคำสั่งสอนบนเสาคหิน ปักตามชายแดนทั่วพระ
ราชอาณาจักร มตั้งแต่เขตอัฟกานิสถานลงไปจนถึงแคว้นไมซอร์ทางใต้ เสาหินนี้มีชื่อเรียกกันว่า **เสาพระเจ้า
อโศก (Asoka's Pillars)**

ส่วนสถูป สร้างแทนปรางคิปริญญา มีลักษณะสร้างเป็นรูปโอคว่ำ มีแท่นหรืออาสนะสี่เหลี่ยม
อยู่ข้างบนเหนืออาสนะมีกลดหรือร่ม เพื่อเป็นการแสดงฐานะของกษัตริย์ ราบ ๆ สถูปมีริ้วหินและประตูทางเข้าทั้ง
4 ทิศ ที่ทำด้วยหินเหลี่ยมแบบไม้และมีการสลักลวดลายต่าง ๆ และประดับที่ริ้วและที่ประตูเป็นภาพพุทธ
ประวัติแต่ไม่มีภาพพระพุทธรูปเป็นรูปมนุษย์ สถูปที่ขึ้นชื่อในความงาม คือ สถูปที่เมืองสัญจิ (Sanchi)

- **ประติมากรรม** นิยมการแกะสลักหินเพื่อประดับวัด ภาพที่แกะสลักส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับ
ศาสนา พุทธประวัติ และภาพสัตว์ ภาพแกะสลักที่มีชื่อเสียง เช่น ภาพแกะสลักหัวเสาของพระเจ้าอโศก และภาพ
แกะสลักที่หัวเสาในถ้ำกาลิ ซึ่งการแกะสลักหัวเสาเหล่านี้ได้อิทธิพลมาจากเปอร์เซีย แต่ในบางแห่ง เช่น ที่ถ้ำหุด
สัญจิ และที่พุททคยา ล้วนเป็นศิลปะฝีมือของอินเดียที่แสดงถึงความเชื่อมั่นในตนเอง และได้รับความอ่อนหวาน
จากพุทธศาสนาเป็นส่วนประกอบของภาพธรรมชาติและสิ่งมีชีวิต

พระเจ้าอโศกมหาราชปกครองอินเดียอยู่ถึงปี 236 ก่อนคริสตกาล หลังจากนั้น กษัตริย์ใน
ราชวงศ์โมริยะที่ปกครองอินเดียต่อจากพระเจ้าอโศกมหาราชไม่ปรากฏมีพระราชกรณียกิจที่เด่นเป็นพิเศษ ทำ
ให้จักรวรรดิโมริยะเริ่มอ่อนแอลง กษัตริย์องค์สุดท้ายของราชวงศ์โมริยะถูกพวกพราหมณ์กำจัด และราชวงศ์สิ้นสุด
อำนาจเมื่อปี 184 ก่อนคริสตกาล

ราชวงศ์สังกะ (Sunga Dynasty) 184-71 ปีก่อนคริสตกาล

ราชวงศ์สังกะนับว่าเป็นราชวงศ์ของชาวต่างชาติราชวงศ์แรกที่ปกครองอินเดีย กล่าวคือ เป็นผสมผสาน
ระหว่างกรีกและอินเดีย ราชวงศ์นี้ก่อตั้งขึ้นเนื่องจากความเสื่อมและความแตกแยกทางการเมืองในสมัยราชวงศ์

โมริยะได้เปิดโอกาสให้ชาวต่างชาติที่เข้ามาอาศัยอยู่ในอินเดียตั้งแต่ก่อนสมัยราชวงศ์โมริยะหลายชาติ เช่น กรีก เปอร์เซีย

พวกกรีกที่อยู่ในแคว้นบัคเตรีย (Bactrai) เรียกว่า อิน โดกรีก คือ กรีกที่ปะปนกับอินเดีย มีหัวหน้าชื่อ แอนติโอคัส (Antiochus) เริ่มรุกรานอัฟกานิสถาน เข้ามาสู่แคว้นปัญจาบและขยายลงสู่ตอนบนและตอนล่างของกลุ่มแม่น้ำสินธุ เลยไปทางตะวันออกจนถึงกลุ่มแม่น้ำยมนา และแคว้นอโยชยา ยุคที่เจริญที่สุดของราชวงศ์นี้คือ ในสมัยพระเจ้ามีลิทาร์ (Menander) ระหว่างปี 125-95 ก่อนคริสตกาล พระองค์ทรงอุปถัมภ์พุทธศาสนา โปรดให้ก่อสร้างและแต่งศาสนสถาน เช่น ทำราวบันไดประตูปรูปที่สัตตนิมิตและพุทธคยา พระองค์ทรงได้รับการยกย่องในเรื่องความฉลาดและกล้าหาญ

ความเจริญในราชวงศ์สังกะ

ด้านวรรณคดี มีการรวบรวมตำราทางพระพุทธศาสนาขึ้น เรียกว่า ปัญหาของพระเจ้ามีลิทาร์ เป็นการนำวรรณคดีตามแบบของกรีกเข้ามา คือ การถามปัญหาและตอบปัญหา ได้ตอบกัน

ด้านศิลปกรรม สมัยนี้เอาศิลปะแบบกรีกเข้ามาปะปนเป็นครั้งแรก และเริ่มมีการปั้นพระปฏิมาของพระพุทธเจ้า โดยใช้ภาพเทพเจ้าอพอลโล (Apollo) ของกรีกที่มีรูปร่างงดงามกับคุณลักษณะที่ประเสริฐ 32 ประการ ที่ปรากฏในตำราของอินเดีย ในระยะนี้เกิดศิลปะแบบคันธาราฐ ซึ่งอยู่ในแคว้นคันธาระ เป็นศิลปะแบบนี้รูปหน้าพระปฏิมาคล้ายทางพวกกรีก โดยเป็นศิลปะที่มีชื่อเสียงอย่างมาก ลมอิทธิพลต่อศิลปะอินเดียในสมัยหลังด้วย นอกจากจะแกะสลักหินแล้วยังมีการวาดภาพบนฝาผนังถ้า ภาพที่วาดหรือที่แกะสลักมักเกี่ยวกับพุทธประวัติ เช่น ภาพสลักตามถ้ำต่าง ๆ เช่น ที่ถ้ำบาจา (Bhaja) ถ้ำอาชันตะ (Ajanta) นอกจากนี้กรีกยังได้นำเอาเหรียญมาใช้ทำเป็นเงินตราและใช้เป็นเครื่องประดับ ซึ่งอิทธิพลการใช้เหรียญเป็นเครื่องประดับยังคงมีอยู่ในอินเดีย

ราชวงศ์กุษาณะ (Kushans Dynasty ค.ศ. 78-ค.ศ. 117)

หลังจากราชวงศ์สังกะสิ้นสุดลง พวกสาคะ (Scythians) ซึ่งเป็นพวกเร่ร่อน เลี้ยงสัตว์จากทะเลทรายโกบี ถูกพวกฮั่นและมองโกลรุกไล่ลงมาและเข้ารุกรานลงมาจนถึงที่ราบกลุ่มแม่น้ำสินธุ อีกพวกหนึ่ง คือพวกปาร์เธียน (Parthians) ก็เข้ามาขังอินเดียโดยปราบปรามเข้ามาทางอัฟกานิสถาน พวกหนึ่งลงไปทางใต้ของอินเดียเรียกว่า พวกปัลลวะ (Pallavas)

ชนเผ่าเร่ร่อนอีกกลุ่มหนึ่งคือ พวกยูชี (Yueh-chih) ซึ่งมีอาชีพเร่ร่อน เลี้ยงสัตว์ในภาคกลางของทวีปเอเชียได้อพยพผ่านแคว้นบัคเตรียมาทางอัฟกานิสถานเข้าสู่กลุ่มแม่น้ำปัญจาบของอินเดียและได้ขับไล่พวกสาคะ

ถอยไปทางใต้มีอาณาเขตตั้งแต่ตอนบนของกลุ่มแม่น้ำสินธุ จนถึงกลุ่มแม่น้ำบาร์บัตทางตอนใต้ มีศูนย์กลางอยู่ที่เมืองคัสสิลา โดยมีเมืองเปชลาร์เป็นเมืองหลวง ซึ่งได้สถาปนา ราชวงศ์กุษาณะ ขึ้นปกครองอินเดียตั้งแต่ ค.ศ. 78-117 กษัตริย์ที่มีชื่อเสียงของราชวงศ์นี้ คือ **พระเจ้ากนิษกะ (Kanishka)** ครองราชย์ตั้งแต่ ค.ศ.78-96

พระเจ้ากนิษกะทรงได้รับการยกย่องเป็นอย่างมากในด้านการอุปถัมภ์พุทธศาสนา โดยทรงสนับสนุนพุทธศาสนานิกายมหายาน และได้ทรงเผยแพร่พุทธศาสนานิกายมหายานไปในบริเวณภาคเหนือของอินเดียและในต่างประเทศ ทำให้พุทธศาสนานิกายมหายานได้แพร่หลายออกไปในทิเบต จีน ญี่ปุ่น และเกาหลี ทั้งนี้โดยอาศัยเส้นทางการค้าเป็นหลักในการเผยแพร่ นอกจากนี้ทรงให้มีการสร้างสถูปและเจดีย์ขนาดใหญ่ขึ้นเป็นจำนวนมาก ซึ่งเป็นสิ่งก่อสร้างที่งดงาม โปรดให้แปลคัมภีร์พุทธศาสนาจากภาษาบาลีเป็นภาษาสันสกฤต พระองค์ทรงตั้งมหาศักราชเมื่อ ค.ศ. 78 ทรงทำนุบำรุงเศรษฐกิจด้วยการส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ โดยมีการติดต่อค้าขายกับโรมัน เช่น ได้มีการแลกเปลี่ยนเครื่องเทศ ใหม่ กับเหรียญกษาปณ์ และเหล้าองุ่นกับพวกโรมัน เป็นต้น

จะเห็นได้ว่าหลังจากราชวงศ์โมริยะสิ้นสุดลง ชาวต่างชาติหลายกลุ่มได้เข้ามารุกรานและปกครองอินเดีย ชาวต่างชาติเหล่านั้นมีขนบธรรมเนียมประเพณีที่แตกต่างจากอินเดีย ทำให้ชาวอินเดีย คือ พวกอารยัน และพวกดราวิเดียมเกิดความกลัวว่า โครงสร้างทางการเมือง สังคม และวัฒนธรรมกลุ่มของตนที่สั่งสมมาจะถูกทำลายโดยชาวต่างชาติเหล่านี้ เป็นเหตุให้ราชวงศ์คุปตะซึ่งเป็นราชวงศ์ของชาวอินเดียพยายามขึ้นมาใช้อำนาจแทนราชวงศ์กุษาณะ

เรื่องที่ 2.1.4

การพัฒนาอารยธรรมในสมัยคุปตะ

ราชวงศ์คุปตะ (Gupta Dynasty) ค.ศ. 320-ค.ศ. 535

พระเจ้าจันทรคุปต์ที่ 1 แห่งแคว้นมคธ ได้สถาปนาระองค์เป็นผู้ครอบครองบริเวณลุ่มแม่น้ำคงคาและสามารถขับไล่พวกกุษาณะออกไป ทรงขยายอาณาจักรออกไปจากแคว้นอัสสัมทางตะวันออก จนถึงที่ราบปัญจาบ พระองค์ทรงมีพระประสงค์จะสร้างจักรวรรดิที่ใหญ่เท่าในสมัยราชวงศ์โมริยะ ราชวงศ์คุปตะมีความเจริญรุ่งเรืองและมีอำนาจมากที่สุด ในสมัยพระเจ้าจันทรคุปต์ที่ 2 หรือเรียกกันว่า พระเจ้าวิกรมาทิตย์ (ค.ศ.375-415) สมัยนี้ถือว่าเป็นยุคทองของอารยธรรมอินเดีย (Golden Age of India Civilization) และลัทธิฮินดู กล่าวคืออารยธรรมอินเดียมีความเจริญสูงสุดในทุกด้านเช่น ปรัชญา วรรณคดี ศิลป รวมทั้งวิทยาการสาขาต่าง ๆ ด้วย

ด้านการปกครอง ยึดรูปแบบการปกครองสมัยราชวงศ์โมริยะ คือการส่งข้าหลวงออกไปปกครองและตามแคว้นต่าง ๆ อำนาจของกษัตริย์สูงขึ้น กษัตริย์มีฐานะเป็นสมมติเทพ เป็นเทพแห่งพิภพ ดังนั้น กษัตริย์จึงมีอำนาจเด็ดขาด กษัตริย์ในสมัยนี้ปกครองในรูปแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ เพราะต้องการป้องกันอินเดียให้พ้นจากภัยของต่างชาติ ดังนั้น จึงพยายามจัดการปกครองภายในประเทศให้มั่นคง เพื่อเตรียมพร้อมจะสู้กับศัตรูภายนอก

ด้านสังคม จากหลักฐานของชาวต่างชาติที่เข้าไปในอินเดีย เช่น หลวงจินฟาเหียน (Fahien) ได้เขียนพรรณนาความเจริญของอินเดียในสมัยนี้ว่าพลเมืองร่ำรวยมีความสุข ตามเมืองต่าง ๆ มีสุขศาลาหลายแห่ง มีการแจกอาหารและยาให้แก่คนจนโดยไม่คิดเงิน ไม่มีคนดื่มสุรา ยาเสพติด ไม่บริโภคเนื้อสัตว์ การลงโทษทางอาญาจะไม่ใช้วิธีการลงโทษทางกายแต่จะลงโทษโดยการปรับเป็นเงินแทน และในระยะนี้ได้ฟื้นฟูอารยธรรมของฮินดูที่เสื่อมมาตั้งแต่สมัยราชวงศ์โมริยะขึ้นมาอีกครั้ง

สถานะของสตรีในวรรณะสูงยังมีบทบาทอยู่มาก บางคนดำรงตำแหน่งข้าหลวงมณฑลหรือเป็นหัวหน้าหมู่บ้านแต่พิธีสตี ก็ยังคงปฏิบัติกันอยู่

ด้านเศรษฐกิจ รายได้สำคัญมาจากภาษีที่ดิน ภาษีท่าเรือ ภาษีจากชนบทและภาษีจากการค้า ดังนั้นในสมัยนี้การค้าเจริญอย่างมากมีการส่งเสริมการค้ากับต่างประเทศ โดยเฉพาะการค้ากับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หมู่เกาะอินโดนีเซีย มาเลเซีย กัมพูชา และไทย

ด้านวรรณคดี สมัยราชวงศ์คุปตะ โดยเฉพาะสมัยพระเจ้าวิกรมาทิตย์นี้ เป็นสมัยทองของวรรณคดี สันสกฤตเพราะได้รับการสนับสนุนจากกษัตริย์ ภาษาสันสกฤตเป็นภาษาที่รุ่งเรืองแพร่หลายทั่วไป ทั้งในระดับ นักศึกษา และพ่อค้าเป็นภาษาของผู้รู้หนังสือและเป็นภาษาที่ใช้ในราชการ

ผลงานในสมัยนี้มีมากทั้งประเภทร้อยแก้วและร้อยกรอง เช่น งานเขียนทางชีวประวัติโคลงกลอน งานทางด้านดาราศาสตร์ เลขคณิต วิทยาศาสตร์ พจนานุกรม นิทาน และเรื่องเกี่ยวกับปรัชญาและศาสนาด้วย กวีที่มีชื่อที่สุดในสมัยนี้ คือ กาลิดาส (Kalidasa) เป็นกวีในราชสำนัก เขียนทั้งร้อยกรอง และบทละคร บทละครที่มีชื่อเสียง คือ เมฆุตต และศกุนตลา และสมัยนี้ยังนิยมเขียนเทพนิยายนิทานและนิยายพื้นบ้านเป็นภาษาสันสกฤต ที่มีชื่อเสียง คือ ปัญจะตันตระ นิยายอินเดียแพร่หลายอย่างมากจนนักเขียนชาวยุโรปบางท่าน เช่น บอคาซิโอ ซอเซอร์ ลาฟองแตน และกริมสได้นำไปเป็นคำในงานของตน

ด้านการศึกษา ได้มีการจัดตั้งมหาวิทยาลัยขึ้นมา ซึ่งมหาวิทยาลัยแต่ละแห่งของอินเดียจะมีชื่อเสียงเฉพาะทาง เช่น มหาวิทยาลัยอุชเชนี มีชื่อเสียงด้านดาราศาสตร์ มหาวิทยาลัยชันตะมีชื่อเสียงในด้านศิลปกรรม มหาวิทยาลัยพาราณสีเป็นศูนย์กลางทางพุทธศาสนาและศาสนาพราหมณ์ มหาวิทยาลัยนาลันทาเป็น มหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียงมากเป็นที่รวมของวิชาแขนงต่าง ๆ โดยเฉพาะพุทธศาสนา ปรัชญา ศิลปกรรม สถาปัตยกรรม เกษตรกรรม ฯลฯ มหาวิทยาลัยเหล่านี้บางแห่งถูกทำลายโดยชาวต่างชาติ (พวกอิสลาม) ที่รุกรานอินเดียใน ค.ศ. 1197

นอกจากนี้ ยังมีนักวิทยาศาสตร์ที่มีชื่อเสียง คือ อารยภตา (Aryabhata) ศึกษาทางด้านดาราศาสตร์และคณิตศาสตร์ และสิ่งประดิษฐ์หลายอย่างของชาวอินเดียได้เผยแพร่ไปยังอาหรับและอาหรับก็เผยแพร่ไปยังยุโรป อีกทอดหนึ่ง ทางด้านการแพทย์ในสมัยนี้ก็มีความเจริญก้าวหน้า ยาหลายชนิดที่ใช้กันอยู่ในยุโรปเกิดขึ้นในช่วงเวลานี้

ด้านศาสนาและปรัชญา ได้ฟื้นฟูและปฏิรูปลัทธิฮินดู เพราะพระมหากษัตริย์ทรงมีพระประสงค์จะให้อารยธรรมอินเดียมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน โดยเน้นอารยธรรมฮินดู นักเขียนชื่อ สังการะ(Sangara) ได้เขียนงานที่เชิดชูลัทธิฮินดูให้เด่นชัดและโจมตีศาสนาพุทธใน ค.ศ. 800 โดยได้ทำการปฏิรูปลัทธิฮินดูใหม่ ด้วยการจัดระเบียบสังคมตามแบบพราหมณ์ ขณะเดียวกันก็สอนว่ามนุษย์ไม่ว่าจะกำเนิดในวรรณะใดย่อมบรรลุญาณสูงสุดได้ การปฏิรูปลัทธิฮินดูที่เรียกว่า ฮินดูใหม่ เป็นเหตุให้พุทธศาสนาเสื่อมไปจากอินเดีย

ด้านศิลปกรรม สิ่งก่อสร้างสมัยคุปตะส่วนใหญ่ได้แก่ โบสถ์ มีการนำศิลปกรรมแบบพุทธมารวมกับฮินดู เป็นศิลปะแบบอินเดีย ซึ่งจะก่อสร้างด้วยไม้และอิฐ มีการสลักหินก้อนใหญ่ให้เป็นถ้ำ เช่น เทวสถานในเมือง

เอลโลรา (Ellora) นิยามสร้างพระพุทธรูปซึ่งได้ดั่งงามมากจนได้ชื่อว่า พระพุทธรูปสมัยคุปตะเป็นพระพุทธรูปที่สวยงามที่สุดสมัยหนึ่งของอินเดีย

ศิลปกรรมที่น่าสนใจอีกอย่างสมัยราชวงศ์คุปตะนี้ คือ จิตรกรรมฝาผนัง ภาพวาดในระยะนี้งามลึกซึ้งอ่อนละมุนเป็นความงดงามตามธรรมชาติ และแสดงอารมณ์ขัดแย้งกัน เช่น ภาพฝาผนังถ้ำอาชันตะ (Ajanta) เป็นสำราญทางพระพุทธศาสนา ซึ่งพบทางภาคกลางของอินเดีย เป็นภาพวาดตามอุดมคติ มีความงามอย่างลึกซึ้ง ภาพชิ้นเอก คือ ภาพธิดาพระยามารและภาพพระโพธิสัตว์ เป็นต้น

หลังสมัยพระเจ้าจันทรคุปต์ที่สอง อาณาจักรคุปตะก็เริ่มเสื่อมและสิ้นสุดลงเมื่อ ค.ศ. 535 โดยการอยู่ใต้อำนาจของพวกเรวร้อนที่รุกรานเข้ามา คือ พวกฮั่น อาณาจักรอินเดียแตกแยกออกเป็นแคว้นเล็กแคว้นน้อย ไม่ยุคแห่งความวุ่นวายทางการเมืองนี้ มีราชวงศ์ฮินดูอีกราชวงศ์หนึ่งที่พยายามจะรวบรวมแคว้นต่าง ๆ ให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันนั่นคือ ราชวงศ์หรรษา

ราชวงศ์หรรษา (Harsha) ประมาณคริสต์ศตวรรษที่ 7

เมื่อสิ้นราชวงศ์คุปตะ หลักฐานเกี่ยวกับเรื่องราวของอินเดียเลือนรางมาก อาณาจักรเล็ก อาณาจักรน้อยเกิดขึ้นมากมาย และในราวประมาณคริสต์ศตวรรษที่ 7 อินเดียทางภาคเหนือถูกขีตครองและรวบรวมเป็นจักรวรรดิอินเดียกษัตริย์ผู้มีอำนาจ คือ **พระเจ้าหรรษา vardhana (Harsha Vardhana)** ทรงรวบรวมแคว้นต่าง ๆ ให้เหมือนสมัยคุปตะ และขับไล่พวกฮั่นออกไปจากอินเดีย ทรงอุปถัมภ์พุทธศาสนา นิกายมหายานควบคู่กับศาสนาฮินดู ในสมัยของพระองค์มีความเจริญทางการปกครอง กฎหมาย เศรษฐกิจ และมีสัมพันธไมตรีกับประเทศเพื่อนบ้าน

จากหลักฐานของหลวงจีนที่ชื่อ **ฮวน จิ่ง (Hsuan Tsang)** ได้เดินทางมาสืบพุทธศาสนาที่อินเดียและได้บันทึกเรื่องราวต่าง ๆ เอาไว้ ซึ่งบันทึกนี้ได้กลายเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญ และยังเป็นหลักฐานที่ใช้เป็นแนวทางในการขุดค้นทางโบราณสถานในสมัยหลังด้วย จากบันทึกดังกล่าวพบว่า **พระเจ้าหรรษา vardhana** ทรงสนพระทัยด้านศิลปวรรณคดีมาก แต่หลังจากพระเจ้าหรรษา vardhana สิ้นพระชนม์แล้ว อาณาจักรของพระองค์ก็แตกแยกเป็นแคว้นอิสระหลายแคว้น และยังคงถูกกลุ่มมุสลิมเข้ามารุกราน

มุสลิมที่เข้ารุกรานอินเดีย คือ พวกเตอร์กและมองโกล ภายใต้การนำของ**จักรพรรดิบาบูร์ (Barbu)** ซึ่งมาจากถิ่นฐานเดิมในแคว้นซามาคัน บริเวณเอเชียตอนกลาง ได้เข้ารุกรานและมีอิทธิพลในอินเดียตอนเหนือ ซึ่งมินครเดลีเป็นเมืองหลวงได้อย่างเด็ดขาดใน ค.ศ. 1526 หลังจากนั้นกัตั้งราชวงศ์โมกุล ขึ้นปกครองอินเดีย และ

ได้นำศาสนาอิสลามเข้ามาเผยแพร่ ทำให้อินเดียเกิดการเปลี่ยนแปลงขนานใหญ่ทั้ง โครงสร้างทางการเมืองและ ทางสังคม

ราชวงศ์โมกุล (ค.ศ. 1526-1707)

ราชวงศ์โมกุลเป็นราชวงศ์สุดท้ายของอินเดีย ก่อนที่อินเดียตกเป็นอาณานิคมของอังกฤษ เป็นพวกที่สืบเชื้อสายมองโกลและนับถือศาสนาอิสลาม **จักรพรรดิบาบูร์** เป็นผู้สถาปนาจักรวรรดิโมกุลขึ้นและต่อมาได้หายเป็นจักรวรรดิที่ใหญ่ที่สุดของอินเดีย มีนครเดลี (ปัจจุบันคือ เดลี) เป็นเมืองหลวงในสมัยพระเจ้าอัครับ (Akbar) ประมาณ ค.ศ. 1566-1605 ได้สร้างความเจริญอย่างมากให้กับอินเดีย พระองค์ทรงเป็นนักปกครองที่ชาญฉลาด เปิดโอกาสให้คนฮินดูเข้ารับราชการเท่าเทียมกับมุสลิมและสร้างเมืองใหญ่คือ **City of Victory** ที่เต็มไปด้วยสุเหร่า พระราชวัง สถานที่สาธารณะ บ้านเรือน ศาสนาทุกศาสนามีอิสระในการเผยแพร่ ต่อมาสมัย **กษัตริย์ชาร์เจฮัน (Shah jehan)** ทรงเป็นมุสลิมที่เคร่งครัด พระองค์ทรงยกเลิกนโยบายให้เสรีภาพทางศาสนา ในระยะที่ราชวงศ์โมกุลปกครองอินเดียได้สร้างความเจริญให้กับอินเดียหลายประการ ได้แก่

ด้านการปกครอง เป็นการปกครองแบบทหาร คือ ข้าราชการทุกคนต้องเป็นทหารหมด กษัตริย์เป็นผู้มีอำนาจสูงสุดในจักรวรรดิ

สถาปัตยกรรม เป็นสถาปัตยกรรมที่ผสมระหว่างมุสลิมและฮินดู นอกจากนี้ ยังมีศิลปะจากเอเชียกลางเข้ามาปะปน ผลงานที่สำคัญได้แก่ หอคอยที่ผสมระหว่างศิลปะฮินดูและมุสลิม สุสานทัชมาฮัล เป็นสถาปัตยกรรมที่มีชื่อเสียงมาก สร้างในสมัยพระเจ้าชาร์เจฮัน เพื่อระลึกถึงพระมเหสีของพระองค์ คือ พระนางมุมทัช มาฮัล สุสานแห่งนี้ได้จารึกชื่อผู้ก่อสร้างไว้ราว 670 ชื่อ รายชื่อเหล่านี้นอกจากเป็นภาษาฮินดูแล้วยังมีรายชื่อของชาวอิหร่านและเอเชียกลาง นอกจากนี้ยังพบสัญลักษณ์ต่าง ๆ เช่น ดาว ตริศูร ดอกไม้และรูปทรงเรขาคณิต ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้ก่อสร้างเป็นผู้นับถือศาสนาหลายศาสนา

จิตรกรรม ในระยะแรกจิตรกรที่วาดภาพส่วนใหญ่เป็นชาวเปอร์เซีย แต่ต่อมาไม่นานจิตรกรส่วนใหญ่จะเป็นชาวฮินดูมากกว่าชาวต่างชาติ แบบของศิลปะจึงเป็นแบบผสมผสานกันระหว่างเปอร์เซีย-ฮินดูเรียกว่า **“ศิลปะแบบโมกุล”**

วรรณคดี มีความเจริญอย่างมาก มีการเขียนคำราและแต่งวรรณคดีเป็นภาษาพื้นเมือง ภาษาเกิดใหม่เรียกว่า ภาษาอูรดู ซึ่งเป็นการผสมผสานระหว่างภาษาอาหรับเปอร์เซียและภาษาฮินดู ภาษาที่ใช้ในราชสำนักเปลี่ยนมาเป็นภาษาเปอร์เซียแทน

ราชวงศ์โมกุลเริ่มเสื่อมลงจากความกดขี่ทางด้านเชื้อชาติและศาสนา เกิดสงครามระหว่างรัฐอู๋บอย ทำให้การปกครองอ่อนแอ เศรษฐกิจก็เสื่อมลง สาเหตุต่าง ๆ เหล่านี้เป็นเครื่องบั่นทอนอำนาจของราชวงศ์โมกุล และในช่วงนี้อังกฤษได้เข้ามาติดต่อกับอินเดีย และได้อาศัยความอ่อนแอดังกล่าวเข้ายึดอินเดีย

จะเห็นได้ว่าอินเดียเป็นอีกประเทศหนึ่งที่มีความเจริญสืบต่อกันมาโดยไม่ขาดระยะ แม้ว่าจะมีอิทธิพลของคนต่างชาติเข้ามารุกราน แต่ชาวต่างชาติเหล่านั้นเมื่อเข้ามาอยู่ในอินเดีย ก็จะรับอารยธรรมอินเดียไป ผสมผสานกับอารยธรรมของตน และในที่สุดอารยธรรมอินเดียก็จะถูกกลืนชาวต่างชาติที่เข้าไปรุกรานให้ ดำเนินแบบอย่างของอารยธรรมอินเดีย